

Konceptuální a metodologické aspekty výzkumu nových politických stran*

*Daniel Šárovec***

Abstract /

Conceptual and Methodological Aspects of New Political Parties' Research

New political parties are an object of interest in many studies, either in the form of theoretical anchoring to relevant concepts or in the search for further theoretical overlaps. However, there is not a general agreement in political parties' research on exactly how to classify a new political party and how precisely newness is measured and captured. New parties may be an important element in analysing the party system's entire transformation. This text is a discussion paper to introduce and debate various analytical perspectives on the analysis of new parties, that have not yet achieved much in the Czech environment. In addition to the current state of knowledge, three major problems will be outlined, such as the absence of a generally accepted definition of a new political party, the applicability of different theoretical frameworks, and the question of continuity or discontinuity of individual new or established actors. The text aims to discuss the possibilities of measuring novelty as a dichotomous variable. Each of the presented approaches has its advantages and pitfalls, depending on the empirical reality and the justification of the author's preferred analytical approach.

Keywords /

new political parties, newness, political parties, party system, Czech Republic

* Tento článek vznikl v rámci projektu GA UK č. 156417 s názvem *Teoretické a praktické aspekty nástupu nových politických stran v České republice*.

** PhDr. Daniel Šárovec je interním doktorandem na Katedře politologie Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Korespondenční adresa: U Kříže 8, 158 00 Praha, Česká republika. E-mail: daniel.sarovec@fsv.cuni.cz.

Úvod

Věci veřejné, LIDEM, Národní socialisté – levice 21. století, Strana Práv Občanů ZEMANOVCI, ANO 2011, Úsvit přímé demokracie, Svoboda a přímá demokracie, ale i Moravská a Slezská pirátská strana, Politické hnutí PRO 2016, Hlas, iČesko, List Jaromíra Soukupa či Trikolóra hnutí občanů. Když ve veřejném prostoru rezonovala jména (nejen) těchto českých politických stran či hnutí,¹ často se k nim pojily přídomek jako „nová strana“, „nový aktér“ nebo „nový subjekt“. Zároveň tyto subjekty, ať už jakkoliv reálně či diskutabilně úspěšné, se často upíraly k tomu svůj apel novosti záměrně podtrhovat. Teorie, ale zejména i praxe však dlouhodobě ukazují, že samotný apel na novost není zárukou úspěchu, či snad dokonce garancí další úspěšné institucionalizace takových subjektů v rámci konkrétních stranických systémů.

Předkládaný text aspiruje na to přinést osobitý vhled do konceptuální diskuze týkající se výzkumu nových politických stran. Přestože na toto téma vznikla a stále vzniká celá řada teoreticky i empiricky orientovaných studií, v rámci výzkumu politických stran stále probíhá debata nad jednotlivými teoreticko-metodologickými aspekty. Ruku v ruce s tím jde fakt, že stav poznání se díky precizaci či tvorbě nových teoretických konceptů posouvá kupředu. K tomu často napomáhá i reflexe konkrétních empirických případů. Zároveň toto téma začalo odborně nabývat na důležitosti na pozadí úspěchů nových politických stran v rámci českého stranického systému, což vhodně reflektuje i domácí politologická obec. Je vhodné mít na paměti, že existují i aktéři méně úspěšní a neúspěšní.

Tento diskuzní příspěvek je rozdělen do čtyřech hlavních částí. První z nich se věnuje důležitým zvláštnostem výzkumu nových politických stran, a to průřezově od jeho počátků do současnosti s cílem poukázat na hlavní rysy současného stavu poznání. Další část je věnována identifikaci hlavních, avšak nikoliv jediných problémů, na něž lze při studiu a výzkumu nových politických stran narazit a s nimiž je nutné se v rámci teoretických přístupů vypořádat. Třetí pasáž se orientuje na debatu a konceptuální přínos jednotlivých teoretických přístupů, a to včetně uchopitelnosti tématu nových politických stran. Poslední část cílí na české prostředí, jeho specifika a vybrané aktéry.

Text si, souhrnně vzato, klade za cíl přispět do již rozvinuté teoretické debaty o fenoménu, s nímž se lze setkat i v rámci českého stranického systému.² Autoři se někdy problematickým aspektům zkoumání nových stran vyhýbají, a proto je vhodné zaměřovat se na klíčové pojmy a významné koncepty. Hlavním úkolem proto zůstává přinést přehled vybraných metodologických a teoretických aspektů, které se přímo dotýkají analýz nových politických stran, a které zacílí na slabší či nevyjasněná místa výzkumu.

1 / Význam tématu a současná diskuze

Téma nových politických stran je zejména v zahraničí dlouhodobě relevantní, což prokazují studie publikované ve významných oborových časopisech.³ Vedle toho jsou

na mezinárodních konferencích významných oborových společností jako jsou IPSA, ECPR či CEPESA pravidelně sestavovány jednotlivé panely tematicky orientované na různé aspekty výzkumu nových politických aktérů. Teoretické koncepty analyzující vznik, vývoj a další působení nových politických stran se v zahraničním odborném světě začínají postupně prosazovat v druhé polovině 20. století (viz Šárovec 2016: 14–15), a to především v návaznosti na postmateriální témata, či jinak vzato postmateriální štěpení.⁴ Ikonickým historickým, a dá se říct, že i dobře zpracovaným příkladem, je v tomto kontextu analýza vzniku stran zelených. V různých teoretických i empirických modifikacích jsou analytické přístupy k výzkumu nových politických stran přítomny i v dnešní debatě, a to s různými tematickými přesahy.

Z přehledu současného stavu poznání explicitně vyplývá, že teoretické koncepty spjaté se studiem a analýzou nových stran jsou jako celek velmi problematicky uchopitelné a v zásadě nevykazují vysoký prvek uniformity. To nic nemění na skutečnosti, že nové politické strany jsou velmi atraktivním ohniskem zájmu celé řady autorů, avšak ne vždy optikou příslušných představených konceptů, které mají jinak v odborné diskuzi své nezastupitelné místo. Souhrnně vzato je více než zřejmé, že jednotlivé přístupy se snaží se zkoumanou problematikou vypořádávat často velmi svébytně, což pochopitelně stav poznání v tomto ohledu posouvá významně kupředu, a to i z hlediska tematických překryvů.

V praxi neexistuje jedna obecně přijímaná teorie či obecně přijímaný koncept, což může výzkum poměrně zásadním způsobem problematizovat. Na druhé straně se jedná o vynikající výchozí situaci, která může poměrně efektivně podněcovat další snahu vedoucí k soustavnému zkoumání tohoto fenoménu, upřesňování stávajících poznatků, jejich aplikaci na konkrétní případy, a případně i ke konstruování teoretických modelů zcela nových.⁵ Často se tak děje i s příslušnými tematickými přesahy k dalším dimenzím působení těchto aktérů. Těžiště zmiňovaných počátků lze identifikovat k 80. letům 20. století (viz Harmel 1985, Harmel – Robertson 1985 nebo Rochon 1985), ale kořeny takto orientovaného výzkumu sahají i před toto desetiletí (viz Hauss – Rayside 1978) a to ať už orientovaných čistě na teoretické a metodologické aspekty výzkumu nových politických stran, anebo na příslušné teoretické přesahy směrem k dalším přidruženým tematickým konceptům (pro další vhled do problematiky a autory publikující před rokem 2000 viz např. Šárovec 2016: 15). Z nejnovějších výstupů pak lze odkázat například na výsledky autorů jako Vincenzo Emanuele a Alessandro Chiaramonte (2018), jejichž studie sleduje vývojové tendence stranických systémů západní Evropy po roce 1945, nové strany v kontextu španělského stranického systému analyzuje Guillem Vidal (2018), Beata Kosowska-Gąstoł a Katarzyna Sobolewska-Myślik (2019) se zaměřují na problematiku novosti polských politických stran, Matevž Malčič s Alenkou Krašovec (2019) zkoumají nové politické strany a demokracii ve Slovinsku, Alexander Wuttke (2020) sleduje motivace k volbě nových stran z individuálního hlediska, Hugo Marcos-Marne, Carolina Plaza-Colodro a Tina Freyburg (2020) se v podobném duchu zaměřují na elektorát nových stran z hlediska zejména populistických apelů.

To ale neznamená, že by téma nových stran stálo zcela stranou zájmu českého odborného výzkumu. Příspěvky, které se zabývají novými stranami, jsou práce různého typu a zaměření (z těch nejnovějších např. Kopeček et. al 2018; Krčál – Naxera 2018; Brunnerová 2019; Hloušek – Kopeček 2019; Havlík 2020 nebo Maškarinec – Novotný 2020: 32–62); v uvedených případech s příslušnými teoretickými přesahy k otázkám politických podnikatelů, populismu, institucionalizace nebo role politických stran v digitální éře.

Je tedy patrné, že ačkoliv kořeny výzkumu nových politických stran lze hledat desítky let nazpátek, jedná se stále o téma rezonující v aktuálním výzkumu politických stran a politického stranictví. Nové politické strany nejsou považovány za stranickou rodinou či skupinu, v případě studované novosti stran se jedná spíše o zastřešující koncept (Litton 2015: 713).

2 / Analytické přístupy ke studiu nových politických stran: vybraná specifika a problémy

Na základě studia a kritického čtení analýz zaměřujících se na fenomén nových politických stran lze obecněji dovodit tři hlavní (a nikoliv výlučně jediné) konceptuální a metodologické otazníky, které jsou v rámci daného tématu signifikantní a v zásadě nevyhnutelné. Jde o (1) nejasnost v definičním přístupu, (2) variabilitu jednotlivých analytických rámců a (3) otázku (dis)kontinuity jednotlivých aktérů.

Obecným problémem, který je bezprostředně spjat nejen s výzkumem nových politických stran, ale i s výzkumem politických stran obecně, je existence odborné debaty nad samotnou podstatou, za kterou lze považovat určení pojmu „politická strana“. Celá řada autorů se snažila tento pojem definovat akcentováním odlišných nuancí, a tak v jádru se jednotlivé přístupy protínaly, nicméně v konkrétních jednotlivostech se lišily (srov. např. klasické přístupy autorů jako LaPalombara – Weiner, 1966, Sartori 1976, Novák 1997 nebo Klíma 1997; pro komplexní pohled viz Fiala – Strmiska 2009: 14–49).⁶ Mnohem výraznější problém nastane v okamžiku, kdy se k tomuto sousloví přidá adjektivum „nový“. To celou situaci z hlediska analytické báze výrazně komplikuje. Zároveň však platí, že obecné definice pojmu „politická strana“ jsou obsaženy téměř v každé učebnici úvodu do politologie. Nelze tedy říct, že by kontextuálně nebyla jasná identifikace toho, co to je politická strana. V praxi se však střetává několikero různých pohledů na tento pojem, a to je třeba brát při další analýze v potaz. Tato situace pak zcela logicky determinuje i jednotlivé roviny výzkumu nových politických stran.

Z lingvistického hlediska si lze v této situaci vypomoci výkladovými slovníky tak, jak to například provedli Shlomit Barnea a Gideon Rahat (2011: 308–309), tento krok však konceptuálně celý problém komplexně nevyřeší (Šárovec 2016: 13). Zároveň platí, že existuje celá řada jednotlivých konkrétních definic „nových politických stran“. V tomto směru tak lze zjednodušujícím pohledem říci, že co autor, to odlišná variace a konstrukce příslušného

vymezení (Šárovec 2019a: 58). Dlouhodobě se ukazuje, že ani v případě hledání jasného pojmového určení není patrná jasná shoda na tom, jak novou stranu konceptuálně přesně určit, a zda toto snažení pro výzkum jako takový má vůbec nějaký smysl (srov. Fiala – Strmiska 2009: 44–45).⁷

Vedle toho je dalším problematickým aspektem tenze mezi pojmy „tradiční/etablované/zavedené/staré strany“, „pseudonové strany“, „nové strany“ a „skutečně nové strany“. Částečně tento problém souvisí s nejednotným přístupem k pojmu nová politická strana, ale i k zamlžené hranici a častým nerozlišováním mezi dalšími zmíněnými pojmy. Jak upozorňuje Jakub Šedo (2011: 71–72), jednoznačné rozlišování mezi „starými“ a „novými“ stranami může mít výrazně zkreslující charakter. Tyto jednotlivé pojmy se napříč teoretizujícími pasážemi celé řady studií cílících na problematiku nových stran objevují, ale nejsou nikterak systematizovány. Lze navrhnout jejich vzájemné rozčlenění tak, jak to znázorňuje Obrázek 1.

Obrázek 1. Základní pojmová distinkce

„staří“ aktéři		„noví“ aktéři
tradiční strany etablované strany zavedené strany staré strany	pseudonové strany	nové strany (→ skutečně nové strany)

vlastní zpracování

Hlavními skupinami jsou noví aktéři, kteří se často vymezují vůči již existujícím subjektům, které lze souhrnně jednoduše označit jako staré aktéry.⁸ Skupina již existujících aktérů a stran nových, respektive skutečně nových (viz např. Hug 2001: 14; Sikk 2005: 399 a Barnea – Rahat 2011: 311) je pomyslně spojena ambivalentním pojmem „pseudonové strany“ (Barnea – Rahat 2011: 304), který do určité míry naplňuje charakteristiku již existující politické strany, která ovšem nevykazuje znaky typické pro tradiční/etablovanou/zavedenou/starou stranu, ale nelze ji stoprocentně označit ani za nový subjekt. Na základě empirické analýzy konkrétních dat a subjektů může tento pojem více tendovat jak směrem ke „starým“ aktérům, tak ale i k „novým“ aktérům, jeho umístění na střed nemusí být jakkoliv arbitrární. Tento pojem je ale spíše technicistním modelem než v praxi běžně využívanou analytickou jednotkou mající svůj zvláštní definiční obsah.

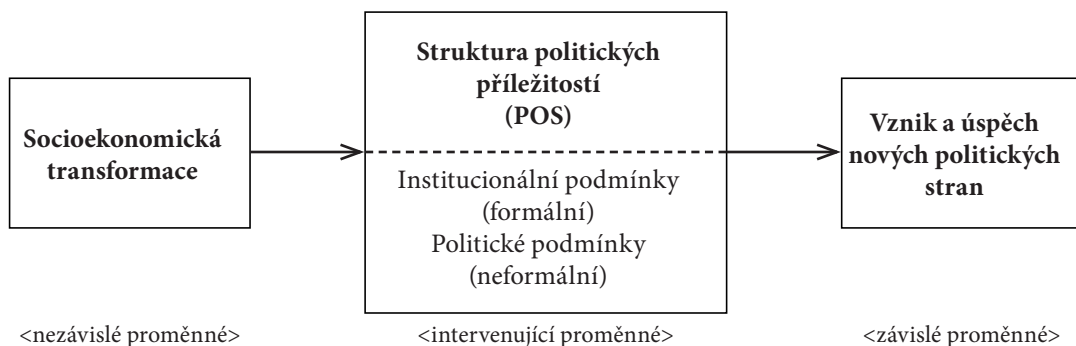
Výsledkem konsenzu na elementárních pojmových úskalích vhodných pro danou analýzu by mělo být alespoň bazální ujasnění si mantinelů a mezí konceptuálních východisek. V rámci nich by mělo být možné výzkum tohoto typu adekvátně provádět. Autoři se často shodují na snaze zodpovědět otázky typu co představuje pojem nová politická strana, jak přesně novou stranu charakterizovat, či jak se novost politické strany v praxi reálně projevuje? V praxi to znamená, že je třeba akceptovat již existující pojmosloví a vhodně si jeho volbu

zdůvodnit, včetně volby příslušné definice, případně včetně vhodnosti zkonstruovat vlastní definiční přístup. Lze také zkonstruovat vlastní definiční modifikace, které však musí být metodologicky správné a zohledňující stávající stav poznání.

Jako zcela nezbytné se jeví definování základních pojmů a přístupů, posouzení vhodnosti či nevhodnosti stávajících konceptů pro české prostředí (k této problematice obecně viz Kubát 2003). Z hlediska tomuto tématu nadřazeného výzkumu politických stran a stranických systémů je možné i pro výzkum nových politických stran adoptovat varování před slepým a neprozřetelným přejímáním nejen konkrétních pojmů, ale i jednotlivých teoretických konceptů, případně empirických případů (srov. Hug 2000; Kubát 2003: 270–272). Vedle toho byl jako častý problém zejména střední a východní Evropy (srov. Birch 2003: 99–135) uváděn velmi omezený časový úsek, po který lze danou problematiku s dostupnými daty zkoumat, na čemž panuje mezi autory shoda (např. v souvislosti s obecnými problémy výzkumu stran viz Kubát 2003: 272; v souvislosti s volatilitou viz Sikk 2005: 397).

Vedle v českém odborném prostředí již úspěšně aplikovaných či debatovaných konceptů novosti Allana Sikka (srov. Sikk 2012; viz Hanley 2011; Žúborová 2015 a Šárovec 2018), případně přístupu zaměřujícího se na aspekty vzniku a úspěchu nové strany (viz Conti – Memoli 2015; Šárovec 2016; srov. Hug 2000; Selb – Pituctin 2010) je vhodné poukázat na další z vybraných analytických rámců, které lze zvažovat při analýze nových politických stran. Jak v návaznosti na dříve publikované texty ostatních autorů upozorňuje Airo Hino (2015: 5–9) ve své komparativní analýze zaměřené na „nové vyzývatelské strany“ (*new challenger parties*) v západní Evropě, lze zkonstruovat schéma pracující celkem se třemi skupinami proměnných (nezávislou, intervenující a závislou). Na základě tohoto analytického rámce Airo Hino následně dovozuje další zjištění, která aplikuje na svůj komparativní výzkum nových politických stran v západní Evropě.

Obrázek 2. Analytický rámec vzniku a úspěchu nových politických stran

vlastní zpracování dle Hino 2012: 5

Primárním prvkem takto konstruované analýzy je socioekonomická transformace, kterou Airo Hino v návaznosti na předchozí literaturu a poznatek Wolfganga Rüdiga (Rüdig

1990, cit. dle Hino 2012: 5) popisuje jako push faktor (odstředivý, vytlačující), strukturu politických příležitostí, a vznik a úspěch nových politických stran potom chápe jako pull faktory (přitahující, přitažlivé). Tento přístup je nicméně dobré vnímat v kontextu analytického přístupu ke studiu nových stran, jak ho konstruuji Nicolò Conti a Vincenzo Memoli (2015: 518–520), kteří na Aira Hina přímo odkazují.

Na fenomén úspěchu nové politické formace odlišnou optikou nahlédl Paul Lucardie (2000), který určil celkem tři hlavní faktory (viz Tabulku 1), kterým nejen úspěch, ale i samotný vznik podléhá. Aby byla nová politická strana úspěšná, musí se orientovat na témata či potřeby, které jsou důležité pro významný počet voličů. Podobně je pro takové subjekty životně důležité mobilizovat alespoň nezbytně nutné zdroje. A v neposlední řadě platí, že nové politické strany spoléhají na „politickou konjunkturu“, tedy především na ekonomické a politické aspekty, které mají přímý či nepřímý vliv na etablované subjekty, a které zároveň vytvářejí prostor pro nově příchozí hráče (Lucardie 2000: 182–183).

Tabulka 1: Hlavní faktory vzniku a úspěchu nových politických stran

Faktor
1. Vlastní politický projekt zabývající se problémy považovanými podstatnou částí voličů z a naléhavé
2. Zdroje: členové, finance, management a vystavení se masovým médiím
3. Struktura politických příležitostí: pozice ostatních relevantních stran; institucionální, socioekonomické a kulturní podmínky

vlastní zpracování dle Lucardie 2000: 175

Jako otázku lze nastolit sílu a dopad jednotlivých témat, která by měla být pro úspěch nových subjektů klíčová. Je třeba reflektovat fenomén nejen vzniku, ale i zániku politických stran, který by rozhodně neměl zůstat mimo odborný zájem (např. Bakke – Sitter 2015). Vedle toho se nedá rozporovat nutnost určitého zázemí (dle Lucardieho jde souhrnně o zdroje), které je zcela zásadní pro každou politickou stranu. Nicméně při individualizaci voličského chování a voličské volatilitě mnohou být pro politickou stranu zejména v jejích počátcích mnohem důležitější voliči, než členové⁹ (srov. s konceptem *memberless parties*: Mazzoleni – Voerman 2016; dále např. van Biezen – Poguntke 2014), naopak důležitost a celková role členské základny může být zcela nezastupitelná při krizových momentech: například při finančních problémech, anebo po volebním neúspěchu při absenci v celonárodním zastupitelském orgánu (viz Šárovec 2019a: 59). Oscar Mazzoleni a Gerrit Voerman nicméně připouštějí, že strany bez členů (*memberless parties*) se z hlediska organizace jeví jako extrémní případ strany typu firmy (*business-firm parties*). Zároveň říkají, že strany bez členů jsou oproti stranám typu firmy méně profesionalizované (Mazzoleni – Voerman 2016: 7–8).

Oba přístupy si všimají, i když rozdílnými pohledy, svým způsobem důležitého rozdílu mezi fází vzniku a následného úspěchu nového aktéra, což je otázka, na kterou v různých kontextech upozorňuje vícero přístupů a poznámek (srov. např. s Hug, 2000 nebo Bolleyer – Bytzek 2017). Lucardieho důraz na problémy považované alespoň částí voličů za naléhavé (srov. např. s tématem korupce v Perottino – Stauber – Šárovec 2020) jde zároveň ruku v ruce s předpoklady jiných autorů (srov. Conti – Memoli 2015), zároveň též fenomén struktury politických příležitostí (POS) je přítomen i v konstrukci Aira Hina.

Výrazná obtíž nastává i při snaze aplikovat klasické komparativní indikátory určené pro výzkum stranických systémů (viz Sikk 2005). I zde si v návaznosti na Sikkovy poznatky (2005: 393) Šedo (2011: 70) všimá možných způsobů řešení problému (dis)kontinuity vývoje postkomunistických zemí, na něž se Sikk ve svém výzkumu soustřeďuje. Stručně vzato se při problémech klasifikace sloučených nebo rozštěpených stran objevují návrhy na (a) porovnání výsledků nového subjektu, který je výsledkem sloučení, s výsledky původních stran; (b) hledání souvztažnosti nového subjektu pouze k největší původní straně a (c) chápat všechny možnosti jako nové strany. Sikk (2005: 393–394) se přiklání ke konstrukci Bartoliniho a Maira (zde 2007: 283–284) a o celém problému pak vede konstruktivní debatu (Sikk 2005: 393–394; Šedo 2011: 70).

Při sledování a analýze kontinuity vývoje lze často dojít k otázce, jak vůbec klasifikovat konkrétní nové politické aktéry.¹⁰ V návaznosti na problematiku kvantitativního výzkumu stability stranických systémů Jakub Šedo (2011) ve své studii navrhuje několikero možných řešení. Z hlediska dichotomie „pokračující/etablovaní/tradiční“ versus „noví“ aktéři Stefano Bartolini a Peter Mair (2007: 283–284; Šedo 2011: 68) operují s klasickými variantami, přičemž jako relevantní pro tento text jsou situace, kdy nastává (a) sloučení více stran, při němž se navrhuje sečtení zisků jednotlivých stran a porovnání se ziskem nového aktéra; (b) rozdělení jedné strany na více stran, kdy se naopak porovnávají zisky původní strany se zisky nových stran a (c) změna názvu,¹¹ kdy se odkazuje ke starému názvu. Jedná se spíše o obecnější příklon těchto autorů ke kontinuitě daných aktérů (Šedo 2011: 68). Na základě přístupu Sarah Birch (2003: 185–186), který se váže spíše k diskontinuitnímu pojetí, Jakub Šedo (2011: 69) upozorňuje na čtyři možné varianty: (a) vytvoření koalice, což se považuje za pokračující subjekt,¹² (b) sloučení stran,¹³ (c) rozštěpení stran¹⁴ a (d) přejmenování strany.¹⁵

Podobně si takové varianty definuje také Krystyna Litton (2015: 714–716), která hovoří o možnostech změny (1) atributů strany, mezi které řadí (a) název strany, (b) lídra strany a (c) program strany, přičemž tyto aspekty vnímá jako určující pro konstrukci samotné identity každé politické strany; vedle toho hovoří o potencialitě proměn tzv. (2) strukturální afilice, což zahrnuje změny jako jsou (a) opuštění volební kandidátní listiny; (b) připojení se k volební kandidátní listině; (c) rozšíření fúzí nebo přesunem elitních představitelů z jiných stran; (d) rozštěpení nebo přeběhlictví; (e) vznik nové strany z fúze; (f) vznik nové strany z rozštěpení; (g) vznik nové strany v důsledku přeběhlictví nebo (h) vznik zcela od nuly. Těchto osm subkategorí charakterizuje organizační změny v rámci stran.

Ať už je nutno kontinuitu či diskontinuitu analyzovat výhradně v případě konceptů nových politických stran, anebo v případě komparativních indikátorů pro analýzu stranických systémů,¹⁶ vždy platí, že odštěpenecké formace a jejich zvláštnosti (srov. Hanley 2011: 121; Šárovec 2016: 21), případně proměny již existujících subjektů, anebo vznik aktérů zcela nových, jsou pro analýzu samotnou podnětnými aspekty k debatě. Do diskuze přispívá svým pojetím také Jakub Šedo (2011: 71–72), který místo jasného rozlišování mezi stranami „novými“ a „starými“ přichází se čtyřstupňovou škálou (a) žádná změna; (b) minimální změna; (c) výrazná změna a (d) úplná změna. To představuje další vodítko, kterého se lze při analýze přidržet.

3 / Jakým způsobem lze reálnou novost analyzovat a měřit?

Při reflexi v předchozí kapitole popsaných problémů, úskalí či rizik, a nastínění návrhů jejich řešení, lze, i mj. na základě současného stavu poznání, dovodit celkem dva vůdčí rámcové přístupy, které lze ve studiu nových stran odlišovat. Vedle politologické, či šířeji vzato společenskovední optiky, kterou se na danou problematiku text dívá především, je dobré zmínit i jistý protipól, kterým je legislativní aspekt. Každá země by v rámci svých legislativních předpisů měla stanovovat určité formální podmínky pro vznik nové politické strany. Především v rámci demokratických principů se předpokládá možnost politické participace, nicméně není výjimkou, že právní úprava je velmi kusá a benevolentní. V principu se tak neřeší například ani otázka minimální členské základny nově vznikajících subjektů (Cabada – Hloušek – Jurek 2013: 116–121).¹⁷

Jakkoliv propracované legislativní podmínky jsou, mohou jen velmi obtížně (a v zásadě vůbec) zohledňovat empiricky sporné či nejasné případy. Kromě toho je třeba nezapomínat na další vývojové/genetické či historické jednotlivosti. Odborná zahraniční (např. Sikk 2005) i česká (např. Šárovec 2016) literatura reflektuje skutečnost, že pokud vznikne nová politická strana, pak je v daném okamžiku definovatelná jako nová podle konkrétního legislativního rámce dané země. Ale nemusí to současně *a priori* znamenat, že se jedná o výlučně nový subjekt dle příslušně zvoleného přístupu, ať už jde o definici, typologii, koncept nebo teorii.

Při zkoumání nových politických stran je vhodné zaměřit pozornost ke zkoumání oblastí, jako jsou podmínky, v jejichž rámci strana vznikala, její další vývoj, jakož i konkrétní činnost příslušných politických stran. Dále jde o programatickou a ideovou profilaci zkoumaných subjektů, personální rovinu fungování konkrétních formací s důrazem na analýzu kandidátních listin, ale v neposlední řadě také o organizační strukturu daných politických stran. Samostatným prvkem je potom práce se samotným apelem na novost. Dá se předpokládat jistá míra variability strategických přístupů k tomu, jak s prvkem novosti budou tyto subjekty vlastně chtít zacházet (pokud k tomu vůbec budou mít motivaci).

Ale je to právě politologická dimenze, byť může zcela legitimně brát legislativní pohled v potaz, pracuje v zásadě se dvěma hlavními přístupy: onu novost chápe buď jako dynamickou

(nedichotomickou), anebo dichotomickou proměnnou (srov. Barnea – Rahat, 2011: 308; Litton 2015; Šárovec 2016: 13). Z hlediska problematických aspektů spjatých se studiem nových politických stran je vhodné se zaměřit na dichotomičnost toho, zda konkrétní subjekt považovat za nový, či nikoliv. Tato otázka do jisté míry koresponduje s přístupy nastíněnými v části zabývající se kontinuitou a diskontinuitou jednotlivých aktérů.

Shlomit Barnea a Gideon Rahat (2011: 309) jsou si vědomi skutečnosti, že aktéři považovaní za staré, tedy za opak k těm novým, se proměňují v čase; vyvíjejí se, osvojují si nové prvky, mění jak svou strukturu, tak ale interní pravidla, a také přijímají nové členy, případně vylučují ty stávající. A pokud v tomto směru analýzy výzkumník přistoupí ke snaze zkoumat, zda lze o daném aktérovi hovořit jako o novém, či nikoliv, může si stanovit několikero dichotomických indikátorů, které jsou reprezentovány upřesňující operacionalizující funkční charakteristikou s doplňujícím vymezením.

Tabulka 2: Dichotomický přístup k analýze nových politických stran

Dichotomický indikátor	Funkční charakteristiky a popis
Předpoklad novosti s výhradami	<ul style="list-style-type: none"> - chronologická kritéria: odlišnosti mezi starým a novým - jednoduchost – vše je nové, dokud není prokázán opak - ale problematické konceptuálně, nízká vypovídací hodnota
Původ	<ul style="list-style-type: none"> - původ strany rozhoduje o tom, zda je strana nová, či nikoliv - stranické modely (kádrové, masové, hnutí) nebo fúze, štěpení vs. přirozeně zformované strany - zejm. rozdíl: mateřské formy (staré) × fúze, štěpení (nové)
Definice založená na prahu	<ul style="list-style-type: none"> - odlišení: nové, staré, obnovené, pseudonové strany - hranice/práh – splnění definičních kritérií

vlastní zpracování dle Barnea – Rahat 2011: 309–310

Jestliže je přítomný předpoklad novosti s výhradami, v empirické analýze může být velmi snadno prokázán opak, tedy že existuje faktor, který stranu klasifikuje mimo tento okruh, což ale následně může vést k otázce smysluplnosti a využitelnosti takového přístupu. V případě původu strany jako organizace lze odhalit zákonitosti jak vzniku, tak zejména dalšího vývoje, prostřednictvím kterých je možné vysvětlit konkrétní prvky novosti; ani tento přístup sám o sobě však není jediným faktorem, který by novost determinoval. Posledně jmenovaný přístup založený na prahu je svým způsobem opozitní vůči přístupu předpokládající novost s výhradami; předpokládá se, že žádná z politických stran není nová, dokud není prokázán opak (Barnea – Rahat 2011: 309–310; srov. např. Hug 2001: 37–64).

Role dichotomické proměnné založené na prahu plní i jakékoliv definiční vymezení pojmu „nová politická strana“, které též definuje charakteristické rysy,¹⁸ které by měly být

nepodkročitelné; tzn. nová strana je za novou považována jen tehdy, když plní všechny konkrétním autorem vytyčené faktory, v opačném případě by měla být klasifikována jinak, případně by mělo být upozorněno, že byla identifikována sporná fakta. Přes nastíněné problematické aspekty takového přístupu je ale nutno podotknout, že se mohou vyskytnout situace, kdy bude vhodné a žádoucí takový přístup aplikovat.

4 / Noví političtí aktéři v českém stranickém systému

Jestliže se tento text zaměřuje primárně na debatu jednotlivých, z teoretické a metodologické roviny viděno, problematických míst, je vhodné poukázat na dílčí jednotlivosti i z perspektivy českého stranického systému, či obecněji vzato z perspektivy českého prostředí. Jedním z důležitých nástrojů pro analýzu (nejen nových) politických stran z hlediska formálních a legislativních perspektiv je *Rejstřík politických stran a hnutí*. Ten je veden Ministerstvem vnitra ČR od 1. 1. 2001 na základě § 9 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Rejstřík obsahuje úplnou historii pouze v případě těch stran a hnutí, které vznikly od 1. 1. 2001 a později (Mvcr.cz 2020). Problémem je také skutečnost, že Rejstřík nenabízí možnost filtrace nově vzniklých subjektů v daném roce. Vedle toho poměrně nepřehledně zachycuje změny v registracích jednotlivých stran a hnutí. Plní tak roli jakéhosi základního a aktuálního přehledu, který má navíc dle Ministerstva vnitra ČR pouze informativní charakter. Jak ukazuje Tabulka 3, počet aktivních politických subjektů k 6. 3. 2020 je 233, přičemž převažují politická hnutí nad politickými stranami.

Tabulka 3: Data z Rejstříku politických stran a hnutí¹⁹

	Z toho politických stran	Z toho politických hnutí	Celkem politických subjektů
Aktivní	92	141	233
Zrušena/o	17	15	32
Pozastavená činnost	2	5	7
Výmaz z rejstříku	80	57	137
Celkem záznamů	191	218	409

Mvcr.cz 2020

Zaměří-li se pozornost na konkrétní případy, lze hovořit o více známých, i méně neznámých trajektoriích vývoje různých aktérů. V případě subjektu LIDEM – Liberální demokraté, který vznikl v návaznosti na pnutí ve straně Věci veřejné *de facto* jako odštěpenecký subjekt, došlo mezi lety 2014 a 2019 k transformaci a změně na subjekt VIZE 2014, poté na Řád národa, Řád národa – Vlastenecká unie, Strana konzervativní pravice – Řád

národa (Šárovec 2019a: 68). To, jaké byly dílčí formální okolnosti těchto změn z Rejstříku, nelze vysledovat. Ačkoliv Rejstřík zachycuje například data změn stanov, nenabízí jejich konkrétní znění. Z hlediska jednotlivých aktérů je pak velmi složité analyzovat kontinuitu a diskontinuitu stranické organizace. Záznam v Rejstříku hovoří o jedné entitě, která prošla výše zmíněnými proměnami.

Mezi další strany a hnutí, jejichž vznik byl motivován vnitřními neshody uvnitř, a lze je tak fakticky zařadit také mezi formálně nové subjekty, které vznikly odštěpením alespoň části zástupců původního subjektu, případně se inspirují ideově, programaticky či organizačně, jsou například Moravská a Slezská pirátská strana (v souvislosti s Českou pirátskou stranou; viz Šárovec 2019b), Svoboda a přímá demokracie (v souvislosti s Úsvitem přímé demokracie), Politické hnutí PRO 2016 (v souvislosti s ANO 2011; viz Šárovec 2017), anebo TOP 09 (v souvislosti s KDU-ČSL) (viz Bureš 2012; podrobněji Šárovec 2016 a 2019a).

Příkladem subjektu, který se osobitě vypořádal s legislativními pravidly, byla strana iČesko. Členové přípravného výboru iniciovali její vznik v průběhu roku 2018 (Zpravy.aktualne.cz 2018). Nepodařilo se jim však dodržet z vlastní iniciativy anoncovanou časovou lhůtu pro sběr 1000 nutných podpisů, a tak strana vznikla 9. 1. 2019 přeregistrací již existujícího politického hnutí Kozí alternativa. Toto hnutí v říjnu 2018 oznámilo ukončení činnosti a podporu České pirátské strany (Info.cz 2018). Pirátům chtělo částečně konkurovat právě iČesko, a tak v zásadě využilo situace. Programově, organizačně a personálně se jedná o nový subjekt, ale díky způsobu registrace je analýza novosti takového subjektu přinejmenším sporná.

Další skupinou subjektů jsou strany a hnutí přímo vázaná na lídry/zakladatele/podporovatele, která dosud nezaznamenala volební úspěch v podobě zisku mandátů ve volbách prvního řádu, případně se jich dosud vůbec nezúčastnila. Do této kategorie lze zařadit subjekty jako jsou hnutí Hlas (Pavel Telička, dříve aktivní jako nestraník v ANO 2011), Trikolóra hnutí občanů (Václav Klaus ml., dříve člen a poslanec za ODS), Národní socialisté – levice 21. století (Jiří Paroubek, dříve člen, poslanec a předseda za ČSSD), Strana Práv Občanů ZEMANOVCÍ (Miloš Zeman, dříve člen, poslanec a předseda za ČSSD), anebo List Jaromíra Soukupa (Jaromír Soukup, dříve podporovatel Strany zelených, Demokratické strany zelených a Věcí veřejných). Příklady těchto aktérů ukazují, že postava silného i známého lídra automaticky nemusí zaručovat volební průlom či dostatečnou popularitu strany či hnutí (v kontextu dalších příkladů viz Šárovec 2019a: 71–72).

V souvislosti nejen s uvedenými ilustrativními příklady platí, že je to právě vhodně zvolený definiční a teoretický rámec pro analýzu novosti zkoumaných subjektů, který následně generuje příslušné závěry. A přestože je empiricky vzato jednoznačné, jakým vývojem tito aktéři prošli, rozhodně pak není jednoznačné, kterak přesně, spolehlivě a přímočaře je v kontextu jejich deklarované či skutečné novosti typologizovat.

Závěr

Výzkum nových politických stran je tématem, které má v politologii svůj význam. Jednou z motivací, proč se tématu v této podobě věnovat, byla skutečnost, že celá řada studií orientovaných na nové politické strany se problematickým aspektům (záměrně) vyhýbá. Výzkum nových politických stran se častěji uplatňuje nikoliv ve své „ryzí“ podobě ve smyslu výlučné konstrukce analytických rámců novosti, ale s příslušnými teoretickými přesahy k dalším vysoce aktuálním tématům.

Text si klád za cíl přispět k dosavadnímu stavu poznání novým pohledem na dosud nepřiliš reflektované a aplikované koncepty, které byly na podkladě současného stavu poznání představeny, problematizovány a doplněny o výsledky výzkumu českých autorů. To, že lze nalézt celou řadu nejnovějších výstupů, ilustroval vhléd směrem k současnému stavu poznání. Významnou částí byla pasáž věnující se analytickým přístupům k výzkumu nových stran, která identifikovala několikero nejednoznačných míst stávajícího studia nových politických stran. Ať už se jedná o nejednotnou definici pojmu *nová politická strana*, různé konceptuální designy výzkumu, anebo separátně vydělený problém kontinuity a diskontinuity jednotlivých aktérů, stále zůstává mnoho prostoru pro další debatu. Také kapitola věnující se dichotomickému pojetí novosti odkazuje nejen na skutečnost, že analýza není (či nemá být) černobílá.

Závěrečná kapitola přináší sondážní postřehy z českého prostředí, kdy nejdříve přibližuje fungování Rejstříku politických stran a hnutí spravovaného Ministerstvem vnitra ČR. Rejstřík sice poskytuje dílčí informace a fakta týkající se formálního vývoje politických stran a hnutí, nicméně jako zdroj dat není v komplexní analýze nových aktérů dostačující. Příklady zejména z nejnovějšího vývoje českého stranického systému, a především některých spíše marginálních aktérů, jsou ilustrací celé řady dílčích složitostí a nejednoznačností v analýze nových stran.

Ačkoliv text vymezuje dílčí témata výzkumu, rozhodně se nejedná o omezený a finální výčet. Intence textu směřovaly k širšímu kontextu jednotlivých úskalí a představení různých autorských přístupů. Konzultační charakter textu vnáší především do českého prostředí nová dílčí zjištění, a též poukazuje na dosud proběhlou debatu. Tento příspěvek tak má být vnímán jako jeden z opěrných bodů pro další teoretické, ale především empirické studie zaobírající se fenoménem nových politických stran, a to z různých perspektiv, jakož i s různými teoretickými přesahy.

Poznámky /

- 1 Pojmy „politická strana“ a „politické hnutí“ jsou pro účely tohoto textu vnímány jako synonyma.
- 2 Příspěvek do určité míry navazuje na texty Šárovec 2016, 2017, 2018 a 2019a, které v příslušném kontextu dále rozvíjí.
- 3 Vedle *International Political Science Review* lze jmenovat například i odborný časopis *Party Politics* a spoustu dalších relevantních impaktovaných i neimpaktovaných žurnálů.
- 4 K této debatě v odlišném kontextu viz např. Musilová 2016: 43.
- 5 Bude-li to samozřejmě pro stav poznání a další výzkum vhodné a žádoucí, nikoliv redundantní.
- 6 K širším aspektům této problematiky viz Šárovec 2016: 12-14.
- 7 To jde v zásadě ruku v ruce s obdobnou a dříve vedenou debatou v souvislosti s pojmem „politická strana“.
- 8 Přestože je více než zřejmé, že mezi jednotlivými pojmy lze detekovat celou řadu dílčích charakterových odlišností, intence textu k tomuto úkolu i vzhledem k omezenému prostoru nesměřují.
- 9 K dalším aspektům alternativ ke členství v politických stranách viz Cirhan – Stauber 2018.
- 10 Pro konkrétní empirické poznatky týkající se vývoje českého stranického systému s akcentem na fenomén úspěchu nových politických stran na pozadí volatility a efektivního počtu stran v období po roce 2010 viz Charvát – Just 2016: 51-65.
- 11 Srov. např. s přístupem a se zjištěními autorů Mi-son Kim a Frederick Solt (2017).
- 12 Za podmínky, že se její členové zúčastnili též předcházejících voleb.
- 13 Může nastat (a) spojení názvů zakládajících stran – pokračující subjekt; (b) akceptace jména jedné ze zakládajících stran – kontinuitní v návaznosti na aktéra, jehož jméno nese nebo (c) vymyšlení nového názvu – strana je nová (Birch 2003: 185; Šedo 2011: 69).
- 14 V případě, že (a) všechny nové strany přichází i s novým názvem, pak se na všechny z nich pohlíží jako na nové; (b) některá ze stran si ponechá název původního subjektu, pak je chápána jako pokračující strana, ostatní s novým názvem jsou potom považovány za nové (Birch 2003: 185-186; Šedo 2011: 69).
- 15 V tomto případě je pokračujícím aktérem (Birch 2003: 186; Šedo 2011: 69).
- 16 Či obecně pro účely jakéhokoliv dalšího přístupu, pro nějž je tento problém věcný.
- 17 Autoři se zaměřili na srovnání těchto zemí: Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Vycházeli přitom z databáze *Party Law in Modern Europe: The Legal Regulation of Political Parties in Post-War Europe*, která ovšem poskytuje data k analýze pouze do roku 2013.
- 18 Každá taková definice by potom byla zařaditelná do kategorie č. 3 tak, jak je zobrazuje Tabulka č. 2.
- 19 Databáze aktualizována k 6. březnu 2020, 19:00:10.

Seznam zdrojů /

- Bakke, E. – Sitter, N. (2015). Where do parties go when they die? The fate of failed parties in the Czech Republic, Slovakia, and Hungary 1992–2013. *East European Politics*, vol. 31, no. 1, pp. 1–22.
- Barnea, S. – Rahat, G. (2011). Out with the Old, In with the “New”: What Constitutes a New Party? *Party Politics*, vol. 17, no. 3, pp. 303–320.
- Bartolini, S. – Mair, P. (2007). *Identity, competition and electoral availability: the stabilisation of European electorates 1885–1985*. Colchester: ECPR Press.
- Birch, S. (2003). *Electoral systems and political transformation in post-communist Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Bolleyer, N. – Bytzek, E. (2017). New party performance after breakthrough: Party origin, building and leadership. *Party Politics*, vol. 23, no. 6, pp. 772–782.
- Brunnerová, O. (2019). Not all political entrepreneurs are created equal: The institutionalisation of entrepreneurial parties in Central Europe. *Central European Journal of Politics*, roč. 5, č. 1, s. 100–124.
- Bureš, J. (2012). Volby v České republice v roce 2010: fenomén nových stran TOP 09 a VV *Politics in Central Europe*, roč. 8, č. 2, s. 141–151.
- Cabada, L. – Hloušek, V. – Jurek, P. (2013). Ztraceny v tranzici? *Minulost a přítomnost politického stranictví ve střední a východní Evropě*. Brno: Masarykova univerzita.
- Cirhan, T. – Stauber, J. (2018). Online supporter and registered sympathiser as alternatives to a regular party member. *East European Politics*, vol. 34, no. 4, pp. 458–482.
- Conti, N. – Memoli, V. (2015). The Emergence of a New Party in the Italian Party System: Rise and Fortunes of the Five Star Movement. *West European Politics*, vol. 38, no. 3, pp. 516–534.
- Emanuele, V. – Chiaramonte, A. (2018). A growing impact of new parties: Myth or reality? Party system innovation in Western Europe after 1945. *Party Politics*, vol. 24, no. 5, pp. 475–487.
- Fiala, P. – Strmiska, M. (2009). *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal.
- Hanley, S. (2011). Dynamika utváření nových stran v České republice v letech 1996–2010: hledání možných příčin politického zemětřesení. *Sociologický časopis*, roč. 47, č. 1, s. 115–136.
- Harmel, R. (1985). On the Study of New Parties. *International Political Science Review*, vol. 6, no. 4, pp. 403–418.
- Harmel, R. – Robertson, J. D. (1985). Formation and Success of New Parties: A Cross-National Analysis. *International Political Science Review*, vol. 6, no. 4, pp. 501–523.
- Hauss, Ch. – Rayside, D. (1978). The Development of New Parties in Western Democracies since 1945. In: Maisel, L. – Cooper, J. (eds.). *Political Parties: Development and Decay*. Beverly Hills, CA: Sage, s. 31–57.

- Havlík, V. (2020). Economy and political distrust: Explaining public anti-partyism in the Czech Republic. *Human Affairs*, vol. 30, no. 1, pp. 72–85.
- Hino, A. (2012). *New Challenger Parties in Western Europe: A Comparative Analysis*. London: Routledge.
- Hloušek, V. – Kopeček, L. (2019). How to run an efficient political machine: the billionaire Andrej Babiš and his political-business project. *Politics in Central Europe*, vol. 15, no. 1, pp. 35–54.
- Hug, S. (2000). Studying the Electoral Success of New Political Parties. A Methodological Note. *Party Politics*, vol. 6, no. 2, pp. 187–197.
- Hug, S. (2001). *Altering Party Systems: Strategic Behavior and the Emergence of New Political Parties in Western Democracies*. University of Michigan Press.
- Charvát, J. – Just, P. (2016). *Krise politického stranictví a noví straníční aktéři v české politice*. Praha: Metropolitan University Prague Press.
- Info.cz (2018). Pencova Kozí alternativa ukončila činnost. Podporí Piráty. *Info.cz*, 4. 10. 2018, <<https://www.info.cz/volby/pencova-kozi-alternativa-ukoncila-cinnost-podpori-piraty-36801.html>>.
- Kim, M. – Solt, F. (2017). The dynamics of party relabeling: Why do parties change names? *Party Politics*, vol. 23, no. 4, pp. 437–447.
- Klíma, M. (1997). *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix.
- Kopeček et al. (2018). *Já platím, já rozhoduji! Političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: B&P Publishing.
- Kosowska-Gąstoł, B. – Sobolewska-Myślik, K. (2019). New parties in the Polish party system 2011–2018: The Palikot Movement, Kukiz'15 and the Modern Party of Ryszard Petru as genuinely new parties? *Central European Journal of Politics*, vol. 5, no. 1, pp. 6–29.
- Krčál, P. – Naxera, V. (2018). Populistická konstrukce národa ohroženého migrací: CAQDAS volebního diskurzu českých parlamentních voleb v roce 2017. *Sociológia*, roč. 50, č. 5, s. 491–523.
- Kubát, M. (2003). Problém výzkumu politických stran a stranických systémů v zemích středovýchodní Evropy – několik poznámek. *Politologický časopis*, roč. 5, č. 3, s. 269–275.
- LaPalombara, J. – Weiner, M. eds. (1966). *Political Parties and Political Development*. Princeton: Princeton University Press.
- Litton, K. (2015). Party Novelty: Conceptualization and Measurement of Party Change. *Party Politics*, vol. 21, no. 5, pp. 712–725.
- Lucardie, P. (2000). Prophets, Purifiers and Prolocutors. Towards a Theory on the Emergence of New Parties. *Party Politics*, vol. 6, no. 2, pp. 175–185.
- Malčič, M. – Krašovec, A. (2019). New Parties and Democracy in Slovenia. *Politics in Central Europe*, vol. 15, no. 1, pp. 115–137.
- Marcos-Marne, H. – Plaza-Colodro, C. – Freyburg, T. (2020). Who votes for new parties? Economic voting, political ideology and populist attitudes. *West European Politics*, vol. 43, no. 1, pp. 1–21.

- Maškarinec, P. – Novotný, L. (2020). *Strany a vládnutí v digitální éře: vybraná témata výzkumu politického stranictví*. Praha: Academia.
- Mazzoleni, O. – Voerman, G. (2017). Memberless parties: Beyond the business-firm party model? *Party Politics*, vol. 23, no. 6, pp. 783–792.
- Musilová, K. (2016). Národní park Šumava a obce na jeho území: Příklad postmateriálního štěpení? *Politologická revue*, roč. 22, č. 1, s. 41–67.
- Mvcr.cz (2020). Rejstřík politických stran a politických hnutí. Mvcr.cz, 8. 3. 2020, <<https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/>>.
- Novák, M. (1997). *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Perottino, M. – Stauber, J. – Šárovec, D. (2020). Reconstruction of the state: Lobbying against political corruption in the Czech Republic. *Journal of Public Affairs*, vol. 20, no. 1, pp. 1–10.
- Rochon, T. R. (1985). Mobilizers and Challengers: Toward a Theory of New Party Success, *International Political Science Review*, vol. 6, no. 4, pp. 419–439.
- Sartori, G. (1976). *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Selb, P. – Pituctin, S. (2010). Methodological Issues in the Study of New Parties' Entry and Electoral Success. *Party Politics*, vol. 16, no. 2, pp. 147–170.
- Sikk, A. (2005). How Unstable? Volatility and the Genuinely New Parties in Eastern Europe. *European Journal of Political Research*, vol. 44, no. 3, pp. 391–412.
- Sikk, A. (2012). Newness as a Winning Formula for New Political Parties. *Party Politics*, vol. 18, no. 4, pp. 465–486.
- Šárovec, D. (2016). Nové politické strany: novost, teoretické koncepty a možnosti jejich využití v ČR. *Politics in Central Europe*, roč. 12, č. 2S, s. 9–27.
- Šárovec, D. (2017). Krajské volby 2016 a nové politické strany v České republice. *Central European Journal of Politics*, roč. 3, č. 2, s. 1–25.
- Šárovec, D. (2018). Nástup nových politických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti. *Sociológia*, roč.50, č. 1, s. 78–113.
- Šárovec, D. (2019a). Is the “new” always “new”? Theoretical framework problems of new political parties' research: The Czech Republic experience. *Politics in Central Europe*, vol. 15, no. 1, pp. 55–80.
- Šárovec, D. (2019b). Assured Newcomers on a Squally Sea? The Czech Pirate Party before and after the 2017 Elections. *Acta Facultae filozofické Západočeské univerzity v Plzni/The Faculty of Philosophy and Arts Review*, roč. 11, č. 2, s. 1–21.
- Šedo, J. (2011). Vybrané problémy kvantitativního výzkumu stability stranických systémů a jejich možná řešení. *Evropská volební studia*, roč. 6, č. 1, s. 63–74.
- van Biezen, I. – Poguntke, T. (2014). The decline of membership-based politics. *Party Politics*, vol. 20, no. 2, pp. 205–216.

Vidal, G. (2018). Challenging business as usual? The rise of new parties in Spain in times of crisis. *West European Politics*, vol. 41, no. 2, pp. 261–286.

Wuttke, A. (2020). New political parties through the voters' eyes. *West European Politics*, vol. 43, no. 1, pp. 22–48.

Zpravy.aktualne.cz (2018). Nová strana iČesko má polovinu podpisů pro registraci, kandidáty představí v lednu. *Zpravy.aktualne.cz*, 27. 11. 2018, <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/nova-strana-icesko-ma-pulku-podpisu-pro-registraci-kandidaty/r~e2fd0a-88f25011e898d aac1f6b220ee8/>>.

Žúborová, V. (2015). Newcomers in Politics. The Success of New Political Parties in the Slovak and Czech Republic after 2010. *Baltic Journal of Law & Politics*, vol. 8, no. 2, pp. 91–111.

Summary /

The article Conceptual and Methodological Aspects of New Political Parties' Research focuses on the issue of new political parties, especially in terms of theoretical debate. In general, based on the current state of knowledge, it can be said that every political party is new at the time of its inception, but not every political party meets the relevant characteristics of novelty according to the related theoretical concepts. Many authors who deal with this topic agree with this.

The field of research regarding new political parties has been relevant in the context of a broader research of political parties since the second half of the 20th century, especially in the context of so-called post-material topics. Approaches to research by new political parties are diverse and often focus on other aspects of research. For this reason, a group of new political parties is not perceived as an independent "party family", but rather as a particular overarching concept, which is further developed in the appropriate direction by various authors. To date, new texts are continually being created that focus on this topic from multiple angles. This text reflects some of the latest approaches and outlines the relevant theoretical overlaps that can be adequately sought in the context of the study of new political parties.

Based on the study and critical reading of analyses focusing on the phenomenon of new political parties, the three main (and not exclusively single) conceptual and methodological questions can be deduced more generally, which are significant and in principle inevitable within the given topic. These are (1) ambiguity in the definition approach, (2) variability of individual analytical frameworks and (3) a question of (dis)continuity of individual actors. In the case of these difficulties, the theoretical debate focuses on the presentation of various variants of how to approach ambiguous starting points.

In terms of definitions, the term new political party is subordinate to the broader term political party. However, in practice several different views on this concept clash, and this must be considered in a further analysis. This situation then determines the individual levels of new political parties' research logically. Another problematic tension aspect is to be found between

concepts such as traditional/established/old parties × pseudo-new parties × new parties and genuinely new parties.

The variability of individual analytical frameworks is decisive in this respect mainly because it is necessary to distinguish between the creation of a new entity and the possible subsequent success of the electoral entity. Although these levels can be very closely linked, the two stages are subject to different principles. It is also important to follow other theoretical concepts, such as memberless parties.

When monitoring and analysing development continuity, it is also often possible to ask how to classify specific new political actors. It is often difficult to determine whether it is a genuinely new entity, a spin-off formation, or whether, for example, a new formal entity is the result of a merger of two or more existing entities. The individual models show that there is no consensus in the approaches to new party research on how to classify these problematic cases accurately in terms of clarity and straightforwardness. The chosen theoretical framework of the analysis can naturally bring different findings.

The issue regarding the differences between the political science aspects of research and the legislative ones is equally important. Although legislation may differ significantly across countries, the conceptual aspects of political science can be applied without distinction, possibly with partial modifications. The difference between novelty as a dynamic and dichotomous variable is then, to a certain extent, another determining feature of how authors can approach this phenomenon's analysis.

Within the outline of problematic aspects of the study of new political parties in the Czech party system, two points that have not been debated much so far were chosen. The first is the Register of Political Parties and Movements, and the other is the declared versus real novelty of some Czech political entities.

The Register of Political Parties and Movements offers the possibility to search for a specific political party either by name or by identification number. However, a party's name should be accurate; otherwise the required entry in the Register may not be found. Other categories are type and condition. If it is not apparent during the search whether the searched subject is registered as a political party or as a political movement, then the surest choice is to click on both variants. The same applies in case of any ambiguities concerning the current state of the searched subject.

In the user interface, it is necessary to write the name of the searched subject or the identification number. At the same time, relevant subcategories such as a type (a political party or political movement) and status (active, abolished parties and movements, suspended activities, deletion from the Register) must be strictly adhered to. If the person interested in information from the Register is unsure about what to choose, marking all the mentioned subcategories is this best recommendation.

Working with the Register of Political Parties and Movements has shown that if a political party changes key information such as its name as part of its registration, it is difficult to trace earlier names. Although the Register records, for example, the dates of amendments to

the Articles of Association, it does not offer their specific wording. From individual actors, it is hard to analyse the continuity and discontinuity of the party organisation with the help of this publicly available data source.

The last subchapter focuses on an insight into the trajectories of more or less known or important actors of the Czech party system. Attention is paid to entities such as LIDEM – Liberální demokraté (LIDEM – Liberal Democrats), Věci veřejné (Public Affairs, VV), Moravská a Slezská pirátská strana (Moravian and Silesian Pirate Party, MS Piráti), Svoboda a přímá demokracie (Freedom and Direct Democracy, SPD), Politické hnutí PRO 2016 (Political movement PRO 2016), TOP 09, iČesko (iCzechia), Kozí alternativa (Goat Alternative), Hlas (Voice), Trikolóra hnutí občanů (Tricolour Citizens' Movement), Národní socialisté – levice 21. století (National Socialists – 21st Century Left), Strana Práv Občanů ZEMANOVCÍ (Party of Civic Rights – Zeman's people) or List Jaromíra Soukupa (Jaromír Soukup's List).

It turned out that it is precisely the appropriately chosen definition and theoretical framework for the analysis of novelty that subsequently generates the relevant conclusions. And although it is empirically evident what development these actors went through, it is certainly not clear how exactly, reliably and straightforwardly typologize them in the context of their declared or real novelty.

This discussion paper aims to provide further insight into the ongoing fruitful debate on approaches to exploring new political parties. Although the text defines the sub-topics of the research, it is certainly not a limited and final list. The article's intentions are focused on the broader context of individual pitfalls and the introduction of various authorial approaches. The consultative nature of the text brings new partial findings, especially to the Czech environment, and also points to the debate that has taken place so far.